

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 46/2024-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Harakálym, Mlynská 28, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 14Co/15/2019-569, 14Co/16/2019-569 z 25. júna 2019 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/186/2021 z 26. júla 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 5. novembra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom krajského súdu a uznesením najvyššieho súdu označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje zrušenie oboch napadnutých rozhodnutí a vrátenie veci krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ sa na Okresnom súde Bardejov domáhal proti žalovanej Slovenskej kancelárii poisťovateľov za účasti intervenienta na strane žalovanej [REDACTED] zaplatacia náhrady škody z ublíženia na zdraví a zo zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia ako následku dopravnej nehody. Následkom úrazu utrpého pri dopravnej nehode sa sťažovateľ stal invalidným s poklesom vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. Okresný súd považoval za preukázané, že sťažovateľ bol vodičom motorového vozidla, čo vyplynulo z výsluchu intervenienta, ktorý bol prevádzkovateľom motorového vozidla a spolujazdcom pri nehode, z výpovede znalca z odboru cestnej dopravy, ktorý podával odborné vyjadrenie do vyšetrovacieho spisu dopravnej nehody, a z výpovede vodiča sanitného vozidla, ktorý bol prvou osobou prítomnou pri dopravnej nehode. Sťažovateľ, naopak, tvrdil, že vozidlo v tom čase viedol intervenient a jeho výpoveď potvrdil ďalší spolujazdec.

3. Keďže okresný súd ustálil, že sťažovateľ bol vodičom motorového vozidla, teda spôsobil dopravnú nehodu, rozsudkom č. k. 2C/135/2007-533 z 13. decembra 2018 v spojení s doplnčiacim rozsudkom č. k. 2C/135/2007-544 zo 16. apríla 2019 žalobu zamietol s poukazom na § 5 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o PZP“), pretože poisťovateľ nenahradí za poisteného škodu, ak ide o zodpovednosť za škodu, ktorú utrpel vodič motorového vozidla, ktorého prevádzkou bola škoda spôsobená. Z odborného vyjadrenia znalca vyplynulo, že z technického hľadiska nemohlo dôjsť k presunu vodiča a spolujazdca pri prevrátení vozidla na strechu ani pri jeho viacnásobnom otočení, keďže zámene bránil volant a ťažko prekonateľný stredový tunel s riadiacou pákou.

4. Sťažovateľ napadol rozsudok okresného súdu odvolaním, ktorému krajský súd napadnutým rozsudkom nevyhovel a potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Poukázal na obsah spisu, z ktorého okresný súd vyvodil správne skutkové závery. Odvolací súd obdobne ako súd prvej inštancie považoval za preukázané, že sťažovateľ bol bezprostredne po nehode zakliesnený na mieste vodiča havarovaného motorového vozidla, pričom vychádzal z výpovedí svedkov, ktorí prišli na miesto nehody v krátkom časovom intervale od okamihu nehody a vystupovali profesionálne ako osoby plniace si pracovné povinnosti. K námietke sťažovateľa, že neboli zohľadnené závery vyšetrovacieho spisu o dopravnom priestupku, odvolací súd poukázal na odlišné zásady platiace v správnom práve naproti zásadám v civilnom procesnom práve. Kým v správnom práve platí zásada materiálnej pravdy, teda povinnosť správnych orgánov zistiť skutočný stav veci, pričom nemožno rozhodnúť o vine za priestupok v prípade, ak existujú určité pochybnosti o priebehu skutkového deja, v civilnom procesnom práve platí zásada formálnej pravdy. Súd teda vychádza zo stavu, ktorý bol preukázaný na základe vykonaného dokazovania, pričom zistený skutkový stav závisí od procesnej iniciatívy sporových strán a ich návrhov na vykonanie dokazovania. V tomto prípade sťažovateľ neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal rozhodujúcu skutočnosť, ktorou by došlo k vylúčeniu možnej aplikácie § 5 zákona o PZP, a to preukázanie, že motorové vozidlo v čase dopravnej nehody nevedol. Dopravnú nehodu vyšetroval aj Úrad justičnej a kriminálnej polície Bardejov, ktorý vec postúpil na priestupkové konanie, pričom v prípravnom trestnom konaní bolo dostatočne preukázané, že motorové vozidlo viedol sťažovateľ. Priestupkový orgán viedol proti sťažovateľovi priestupkové konanie, ktoré napokon bolo zastavené z dôvodu uplynutia dvojročnej prekluzívnej lehoty zodpovednosti za spáchanie priestupku. K nesprávnemu právnomu posúdeniu odvolací súd poukázal na predmet konania, ktorým bolo uplatnenie nároku na náhradu škody proti kancelárii poisťovateľov z dôvodu absencie uzatvoreného povinného zmluvného poistenia vozidla, nešlo o nárok proti škodcovi, resp. prevádzkovateľovi motorového vozidla, aplikácia § 5 ods. 1 písm. a) zákona o PZP bola v tomto prípade správna.

5. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť založil na § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), pretože odvolací súd mal nesprávne právne posúdiť otázky:

„1. Je v súlade s ustanovením § 191 ods. 1 Civilného sporového poriadku, ak súd pri hodnotení dôkazov vychádza len z nepriamych dôkazov, hoci má k dispozícii aj dôkazy priame, a to bez toho, aby boli tieto priame dôkazy zásadne spochybnené alebo preukázaná ich nehodnovernosť?“

2. Je súd v rámci povinnosti podľa § 191 ods. 1 Civilného sporového poriadku (povinnosť starostlivo prihliadať na všetko čo vyšlo počas konania najavo) povinný prihliadať aj na okolnosti výpovedí svedkov, ako priamych dôkazov vzťahujúcich sa k ich možnej pravdivosti či nepravdivosti, tieto logicky zhodnotiť a prijať záver o ich hodnovernosti?

3. Je v súlade s ustanovením § 191 ods. 2 Civilného sporového poriadku, ak súd pri hodnotení dôkazov vychádza z dôkazov vykonaných v iných konaniach, ak ich vierohodnosť a závery boli v samotných týchto iných konaniach spochybnené?“

6. Uvedenou argumentáciou sťažovateľ smeroval k nesprávnemu vyhodnoteniu vykonaných dôkazov odvolacím súdom, ktorý pred priamymi dôkazmi – výpovede osôb nachádzajúcich sa vo vozidle uprednostnil dôkazy nepriame – znalecké posudky. Krajský súd porušil § 191 ods. 1 CSP, keďže posudzoval vec na základe dôkazov, ktorých hodnovernosť bola spochybnená rozhodnutiami v konaniach, v ktorých boli vykonané, a navyše išlo o dôkazy nepriame, ktoré netvorili jeden logický celok, teda posúdenie súdu odporovalo pravidlám formálnej logiky.

7. Okrem toho sťažovateľ rozporoval aj nevysporiadanie sa s časťou jeho odvolania smerujúcou proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené zastavenie konania na základe čiastočného späťvzatia žaloby. Túto argumentáciu dovolací súd vyhodnotil ako dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, pričom poukázal na obsah odvolania sťažovateľa, v ktorom výslovne uviedol, že výrok rozsudku súdu prvej inštancie o zastavení konania odvolaním nenapáda, preto tu nebol identifikovaný nesprávny procesný postup odvolacieho súdu a dovolanie bolo v tejto časti odmietnuté podľa § 447 písm. c) CSP.

8. K sťažovateľom formulovaným právnym otázkam dovolací súd uviedol, že okrem toho, že smerujú skôr k riešeniu skutkových otázok, majú povahu akademickú, ktorej zodpovedanie dovolacím súdom by nemohlo viesť k zrušeniu alebo zmene dovolaním napadnutého rozhodnutia. Ďalej poukázal na skutočnosť, že záver súdov v prejednávanej veci o zamietnutí podanej žaloby bol výsledkom procesu komplexného vyhodnotenia skutkových okolností, ktoré v konaní vyšli najavo a ktoré v rámci zásady voľného hodnotenia dôkazov súdy viedli k právnemu záveru a prijatiu ich rozhodnutia. Sťažovateľ formálne odôvodnil dovolanie nesprávnosťou právneho posúdenia veci súdmi nižšej inštancie, ale podstatná časť jeho dovolacej argumentácie smeruje proti procesu dokazovania, vyhodnoteniu dôkazov a s tým súvisiacej nesprávnosti a neúplnosti skutkových zistení súdmi nižšej inštancie, čo nie je relevantný dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP. V tejto časti bolo dovolanie odmietnuté podľa § 447 písm. f) CSP aj pre nevymedzenie dovolacej otázky spôsobom podľa § 432 ods. 2 CSP.

II.

Argumentácia sťažovateľa

9. K napadnutému rozsudku krajského súdu sťažovateľ uvádza:

a) Skutkové závery krajského súdu sú v extrémnom rozpore s vykonanými dôkazmi, dôkazy hodnotil selektívnym spôsobom, vychádzal z nepriamych dôkazov pochádzajúcich z trestného, resp. priestupkového konania, pričom nehodnotil z hľadiska obsahu a hodnovernosti dôkazy vykonané priamo v civilnom konaní. Zo znaleckých posudkov nevyplývalo, kto bol vodič, iba to, kde a v akej polohe sa sťažovateľ nachádzal vo vozidle po dopravnej nehode. Naproti tomu spolujazdci priamo svojimi zmyslami vnímali, kto bol vodič a kto spolujazdec, rozpory vo výpovediach týchto svedkov

nemôžu brániť tomu, aby ich súd vyhodnotil z hľadiska ich obsahu a hodnovernosti a následne z nich vychádzal. Dvaja členovia posádky vozidla potvrdili, že vodičom nebol sťažovateľ, ich výpoveď bola hodnoverná, vypovedali priamo a konzistentne, na druhej strane intervenient mal záujem na tom, aby nebolo preukázané, že bol vodičom, jeho výpoveď bola nepresvedčivá a nekonzistentná.

b) Odôvodnenie rozsudku krajského súdu je nedostatočné až arbitrárne, odvolací súd sa nevysporiadal s argumentáciou sťažovateľa o potrebe vyhodnotenia výpovedí svedkov z hľadiska ich hodnovernosti.

c) Odvolací súd zaťažil sťažovateľa dôkazným bremenom, pričom opomenul, že v tomto prípade šlo o objektívnu zodpovednosť prevádzkovateľa motorového vozidla, keď na poškodenom leží dôkazné bremeno na preukázanie skutočnosti, že jeho škoda bola vyvolaná práve osobitou povahou prevádzky motorového vozidla, a na prevádzkovateľovi potom leží dôkazné bremeno na preukázanie skutkových okolností, že sa prípadne spod tejto zodpovednosti oslobodil.

10. Uznesenie najvyššieho súdu zasahuje do označených základných práv sťažovateľa, pretože ním formulovaná právna otázka sa týka výkladu § 191 ods. 1 CSP a predmetom dovolania pre nesprávne právne posúdenie môžu byť aj otázky procesného práva. Úlohou dovolacieho súdu bolo posúdiť spôsob aplikácie § 191 ods. 1 CSP, čo je prípustný dovolací dôvod, preto dovolanie malo byť meritórne preskúmané.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou podanej ústavnej sťažnosti je sťažovateľom tvrdené porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) napadnutým rozsudkom krajského súdu a uznesením najvyššieho súdu. Rozsudok krajského súdu podľa sťažovateľa vykazuje nedostatky v procese dokazovania, ktoré majú ústavnoprávny rozmer a v ich dôsledku je tento rozsudok arbitrárny a nedostatočne odôvodnený, uznesenie dovolacieho súdu nesprávne posúdilo formulovanú právnu otázku ako otázku akademickú týkajúcu sa skutkového stavu veci.

III.1. K porušeniu označených základných práv sťažovateľa rozsudkom krajského súdu:

12. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ proti napadnutému rozsudku krajského súdu podal dovolanie, o ktorom rozhodoval najvyšší súd. Nedostatky odôvodnenia a arbitrárnosť rozsudku odvolacieho súdu pri hodnotení vykonaných dôkazov mohol a mal sťažovateľ namietat' v dovolaní pri použití dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP. Ako z uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, sťažovateľ tieto okolnosti v dovolaní nenamietal, pričom ani netvrdí, že by niektorú z námietok uplatnených proti rozsudku krajského súdu v ústavnej sťažnosti nemohol uplatniť už v podanom dovolaní.

13. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity, ktorý vo vzťahu k preskúmanému rozsudku krajského súdu opodstatňuje uprednostnenie právomoci dovolacieho súdu (čl. 127 ods. 1 ústavy). Tým je vylúčená právomoc ústavného súdu na prieskum namietaných porušení rozsudkom krajského súdu v rozsahu, v akom boli uplatnené v dovolaní, a preto ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon

o ústavnom súde“) v tejto časti ústavnú sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

14. Vo vzťahu k námietkam, ktoré v dovolaní uplatnené neboli, platí z pohľadu uplatnenia princípu subsidiarity, že sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu zákon priznáva na ochranu jeho práv, preto v konaní o ústavnej sťažnosti ide o námietky neprípustné (§ 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Tento záver platí aj pre namietanú otázku nesprávneho rozloženia dôkazného bremena, ktorá je otázkou právnou, ale sťažovateľ ju v dovolaní neuplatnil.

III.2. K porušeniu označených základných práv sťažovateľa uznesením najvyššieho súdu:

15. Sťažovateľ namieta, že najvyšší súd sa mal meritórne zaoberať jeho dovolaním, pretože právna otázka ním formulovaná spĺňala atribúty § 421 ods. 1 CSP v spojení s § 432 ods. 2 CSP. Dovolací súd zhodnotil, že právna otázka sťažovateľa bola jednak akademická a zároveň sa dotýkala posúdenia skutkového stavu veci, nešlo teda o právnú otázku.

16. Z pohľadu ústavného súdu sťažovateľ formulovanými dovolacími otázkami žiadal najvyšší súd o interpretáciu zákonných pravidiel spôsobu hodnotenia dôkazov. Jedným zo základných princípov civilného sporového konania je princíp voľného hodnotenia dôkazov založený na základných východiskách: dôkazy hodnotí výlučne súd podľa vlastnej úvahy (čl. 15 ods. 1 základných princípov CSP), žiaden dôkaz nemá predpísanú zákonnú silu (čl. 15 ods. 2 základných princípov CSP), vierohodnosť každého vykonaného dôkazu môže byť spochybnená (§ 191 ods. 2 CSP). Pri rešpektovaní obsahu princípu voľného hodnotenia dôkazov je preto vylúčené, aby najvyšší súd svojím rozhodnutím autoritatívne určil, že priame dôkazy majú mať prednosť pred dôkazmi nepriamymi, prípadne aby určil, ktoré okolnosti sa majú posudzovať pri hodnotení vierohodnosti svedkov či pravdivosti ich výpovedí. Takýmto rozhodnutím by bola konkrétnemu „typu“ dôkazu prisúdená istá dôkazná sila, čo je prvok typický pre legálnu dôkaznú teóriu, ktorá je priamym protikladom princípu voľného hodnotenia dôkazov.

17. Povinnosťou konajúceho súdu je zistiť skutkový stav veci, ktorý je súhrnom čiastkových skutkových zistení, ktoré získal procesnými postupmi počas konania, pričom dokazovanie je len jedným zo spôsobov obstarávania skutkových poznatkov. Ak súd v priebehu konania procesne vykonal viacero dôkazných prostriedkov vo vzťahu k tej istej skutkovej okolnosti, je jeho povinnosťou riadne odôvodniť, ako ich vyhodnotil, teda aké skutkové zistenie z vykonaných dôkazov vyplynulo. Práve pri obsahovej konkurencii dvoch alebo viacerých dôkazov súd uplatní princíp voľného hodnotenia dôkazov v normatívnej rovine premietnutý do textu § 191 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd dôkazy hodnotí „podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti“. Súdom môže o jednej skutkovej okolnosti vyvodiť len jeden skutkový záver, ktorý je pre neho logickým výsledkom (aj viacerých) vykonaných dôkazov a iných skutočností, ktoré v konaní vyšli najavo. Hodnotenie dôkazov nie je mechanická činnosť, ale ide o vytvorenie konkrétneho úsudku na základe vnútornej úvahy sudcu, ktorá má byť navonok preskúmateľná, preto sa má prejaviť v odôvodnení rozhodnutia [«„voľnosť“ hodnotenia dôkazov neznamena, že súd nie je viazaný ústavnými princípmi predvídateľnosti a zákonnosti rozhodnutia, naopak, konečné meritórne rozhodnutie malo vykazovať logickú, funkčnú a teleologickú zhodu s priebehom konania.» (ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok*.

2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 785, marg. č. 2.)). Vysvetlenie, prečo súd pri ustálení pravdivostnej hodnoty konkrétneho skutkového tvrdenia uprednostnil obsah jedného dôkazu pred iným, musí byť obsiahnuté v odôvodnení rozsudku (§ 220 ods. 2 CSP), pričom ide o vonkajší prejav naplnenia konceptu voľného hodnotenia dôkazov, ktorý neprikazuje súdu, akú pravdivosť má konkrétnemu tvrdeniu priznať.

18. V posudzovanom prípade sťažovateľ v dovolaní namietal nesprávne právne posúdenie krajského súdu pri interpretácii a aplikácii § 191 CSP. Ústavný súd súhlasí so sťažovateľom, že predmetom dovolania podľa § 421 CSP môže byť aj právna otázka týkajúca sa normy procesného práva, musí však ísť o právnu otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie napadnuté dovolaním. Rozsudok krajského súdu však nebol založený na interpretácii a aplikácii § 191 ods. 1 CSP, ale na aplikácii § 5 ods. 1 písm. a) zákona o PZP na zistený skutkový stav.

19. Sťažovateľ sa v skutočnosti dovolacími otázkami pokúsil zvrátiť skutkový stav ustálený súdmi nižších inštancií na základe nimi vykonaného hodnotenia dôkazov. Pritom spochybňuje spôsob hodnotenia dôkazov, ktorým došlo k ustáleniu skutkového stavu, z ktorého súdy nižšej inštancie vychádzali pri jeho právnom posúdení. Vo všeobecnosti platí, že závažné pochybenia pri vykonávaní dôkazov môžu zakladať dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (IV. ÚS 198/2020, IV. ÚS 114/2021), ktorý ale sťažovateľ v dovolaní ani neoznačil. Ústavný súd pritom judikuje, že najvyšší súd je viazaný dôvodmi prípustnosti dovolania v zmysle, či sťažovateľ označil tzv. vady zmätočnosti podľa § 420 CSP, resp. či namieta nesprávne právne posúdenie veci podľa § 432 CSP, ktoré možno uplatniť aj popri sebe (IV. ÚS 438/2022, IV. ÚS 644/2021).

20. Na základe uvedeného ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom označených základných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

21. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o ďalších jeho návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. februára 2024

Libor Duľa
predseda senátu